

FORMULARZ KWERENDY INSTYTUCJI MUZEALNYCH

Projekt „Muzea w polskiej kulturze pamięci (do 1918 r.): wczesne instytucje muzealne wobec muzeologii cyfrowej”

finansowany ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego
w Ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki 2015.

INFORMACJE OGÓLNE:

Lokalizacja: Miejscowość/ Region / Kraj

Kamieniec Podolski, gubernia podolska, Cesarstwo Rosyjskie; obecnie Ukraina

Tytuł/pełna nazwa instytucji:

Skarbiec/muzeum Podolskiego Eparchialnego Komitetu
Historyczno-Statystycznego [Древнехранилище Подольского
епархиального историко-статистического комитета]

Typ instytucji: muzeum publiczne, zbiory muzealne instytucji lub organizacji
(biblioteka, towarzystwo naukowe), kolekcja prywatna

Muzeum naukowo-społecznego towarzystwa prawosławnego

Opis instytucji/skrócony (wg wzoru: typ instytucji, charakter zbiorów):

Muzeum naukowo-społecznego towarzystwa prawosławnego, od początku posiadającego zbiory ogólnotematyczne, z nastawieniem na cerkiewne, związane z dziejami Podola

Daty działalności / zakres czasowy:

1890–1920

Dostępność

Pełna

Typ relacji instytucji wobec pamięci

Patrymonialna

Rodzaj pamięci

Religijna: prawosławna/ narodowa: rosyjska, ale też ukraińska i w najmniejszym stopniu polska/ lokalna: Podole

Obszar pamięci/ nośnik pamięci/ rodzaj zbiorów

Obszar historyczny: pamiątki/relikwie, numizmaty, medale, zabytki archeologiczne/ obszar kultury: rękopisy, instrumenty muzyczne/ obszar etnografii: sztuka ludowa, sprzęty, ubiory/ obszar artystyczny: malarstwo, rzeźbas, rysunekj, grafika, rzemiosło artystyczne

DANE INSTYTUCJI :

	OBECNIE	DAWNIEJ
--	---------	---------

ADRES / SIEDZIBA DANE ADMINISTRACYJNE – województwo/powiat/gmina/ulica/ nr działki, zmiany siedzib (daty); REGION HISTORYCZNY	Nie istnieje	Pomieszczenia w górnej galerii prawosławnego soboru Kazańskiego w Kamieńcu Podolskim, następnie, od 1902 r., w 2 dużych salach w klasztorze poddominikańskim (na ul. Dvorjanskij (obecna ul. Dominikańska), wreszcie od 1914 r. w budynku byłej miejskiej męskiej szkoły cerkiewnej na rogu ul. Koriatowiczów i Piotrogradzkiej (obecnie Łesi Ukrainki).
DANE KONTAKTOWE TELEFON / EMAIL/ WWW	X	X
GODZINY OTWARCIA	X	X
DYREKTORZY	X	Mikołaj I. Jaworowski, następnie
ZARZĄDCA	X	1890–1903
Budynek muzealny (przekształcenia/nowo wybudowany/zaadoptowany)	X	Pomieszczenia przysposobione

INFORMACJE HISTORYCZNE:

Zmiany w nazwach:

Od 1903 r. Skarbiec/muzeum Podolskiego Towarzystwa
Cerkiewno-historycznego (Древнехранилище Подольского
епархиального церковно-исторического общества]

Misja muzeum/ założenia kolekcjonerskie/ cele działalności

Muzeum powołano: „dla skoncentrowania i ochrony starożytności,
mających związek z historią podolskiej eparchii i dla pomocy naukowej
członkom Komitetu [Historyczno-Statystycznego]" (par. 3 Statutu
Podolskiego Eparchialnego Komitetu Historyczno-Statystycznego z 1895 r.)

Zakres terytorialny (zawarty w misji muzeum)

Prawosławna eparchia kamieniecka

Założyciele/ właściciele: osoby lub instytucje (podstawowe dane
biograficzne lub krótka charakterystyka)

Założony w 1865 r. Podolski Eparchialny Komitet Historyczno-Statystyczny,
przekształcony w 1903 r. w Podolskie Towarzystwo Cerkiewno-Historycznego,
zlikwidowane w 1920 r. Organizacja o profilu religijno-naukowym mająca
szerzyć wiedzę i zbierać pamiątki o prawosławnej przeszłości Podola.

Pracownicy: opiekunowie, dyrektorzy, kustosze, muzeolodzy (podstawowe
dane biograficzne, ważniejsze osiągnięcia)

- Mikołaj I. Jaworowski (1842–1919), duchowny prawosławny, absolwent kijowskiej Akademii Duchownej, krajoznawca, redaktor „Podolskich eparchialnych wiadomości” i pierwszych 5 tomów „Prac Podolskiego Komitetu Historyczno-Statystycznego”, autor licznych prac o historii Podola.

- Juchym J. Sicinski (10 XII 1859 – 7 XII 1937), absolwent prawosławnego seminarium w Kamieńcu Podolskim, a następnie kijowskiej Akademii Duchownej (1881–1885), gdzie ukończył teologię. Krajoznawca i muzealnik, redaktor nieoficjalnej części Podolskich eparchialnych wiadomości” i „Prac Podolskiego Komitetu Historyczno-Statystycznego”, autor szeregu opracowań dotyczących dziejów (szczególnie sztuki i kultury) Podola przez większość dorosłego życia związany z muzealnictwem w Kamieńcu Podolskim.

Organizacje związane z muzeum oraz działające przy muzeum (krótka charakterystyka, najważniejsze postaci, historia, datowanie)

Zob. rubryka: Założyciele

Szczegółowa historia instytucji

Z inicjatywą założenia muzeum wystąpił podczas zebrania Podolskiego Eparchialnego Historyczno-Statystycznego Komitetu w październiku 1889 r. Mikołaj I. Jaworowski ze wsparciem Juchyma Sicinskiego, a także innych członków organizacji. Podtrzymał tę ideę protojerej Kazańskiego katedralnego prawosławnego soboru w Kamieńcu M. Z. Doronowicz. Ofiarował on dla przyszłej placówki 2 pomieszczenia znajdujące się w górnej galerii soboru Kazańskiego.

W celu stworzenia muzeum powołano komisję w składzie M. Z. Doronowicz, W. S. Jakubowiczi i J. J., Sicinskij. W grudniu 1889 r. na mocy decyzji eparchy kamienieckiego Donata drugi z wymienionych wyznaczony został na kierownika tworzonej placówki, a trzeci, jej sekretarza. Finansowana miała ona być ze środków ze sprzedaży wydawnictw Komitetu, innych sum przekazywanych przez eparchię za zgodą jej władarza oraz z darowizn członków Komitetu i innych osób. W rezultacie tych działań, muzeum otwarte zostało 30 I 1890 r. W 1894 r. (28 października) zatwierdzono statut Komitetu, muzeum i biblioteki, który opublikowany został już w roku następnym. Dość szybko, w związku z ciągłym napływem obiektu, dotychczas posiadane pomieszczenia stały się niewystarczające dla ekspozycji. W rezultacie, kamieniecka Duma miejska wystąpiła z postulatem stworzenia publicznego muzeum miejskiego, którego podstawę miały stanowić zbiory omawianej placówki. Planowano też wygospodarowanie dla tego muzeum odrębnych pomieszczeń, a także – już w roku następnym – założono specjalny fundusz na budowę nowej siedziby muzeum. Corocznie Komitet miał wpłacać na ten cel 500 rubli, zaś z dochodów fabryki świec przeznaczano 1%.

W 1902 r. ówczesny gubernator podolski O. O. Euler przekazał na potrzeby muzeum Komitetu pomieszczenia w należącym do skarbu państwa gmachu podominikańskiego klasztoru. Na przygotowanie nowej ekspozycji wyasygnowano 1780 rubli 50 kopiejek. Zbiory, pogrupowane tematycznie, prezentowane były w dwóch obszernych salach w specjalnych witrynach i szafach.

Zmiany o charakterze organizacyjnym przyniósł 1903 r. Wówczas zarządzający muzeum Podolski Eparchialny Historyczno-Statystyczny Komitet przekształcony został w Podolskie Towarzystwo Cerkiewno-Historyczne. Opracowany został jego statut, wydrukowany w tym samym roku. Nie przyniosły te działania istotnych przekształceń, jeśli chodzi o funkcjonowanie placówki.

W 1914 r. muzeum zaczęło funkcjonować w dwukondygnacyjnym budynku byłej miejskiej męskiej szkoły cerkiewnej na rogu ul. Koriatowiczów i Piotrogradzkiej (obecnie Łesi Ukrainki). Konkretnie, ekspozycja mieściła się w na pierwszym piętrze w 3 wielkich salach. W jednym z tych pomieszczeń, gdzie wcześniej znajdowała się cerkiew szkolna miały odbywać się zebrania duchowieństwa. Na ścianach sali powieszono portrety podolskich hierarchów oraz działaczy nauki i kultury Podola. Pod ścianami ustawiono witryny ze starożytnościami cerkiewnymi. Najcenniejsze zbiory zgromadzono w niewielkim pomieszczeniu zabezpieczonym żelaznymi drzwiami i kratami w oknach. Wiadomo, że w 1914 r. wydano na oświetlenie muzeum 320 rubli.

Kilka lat przed wybuchem I wojny światowej czynione były różnorodne starania o wybudowanie dla muzeum specjalnego budynku. Ostatecznie, plany te spaliły na panewce.

W rezultacie działań podczas I wojny światowej muzeum poniosło poważne straty i uległa daleko idącym zaburzeniom jego działalność. Co prawda Austriacy po opanowaniu Kamieńca placówki nie naruszyli uznając jej wartość kulturową, jeszcze w tym samym roku była ona jednak dwukrotnie ewakuowana, najpierw do Winnicy, potem do Niemirowa. Kolejna ewakuacja nastąpiła w 1917 r. Tym razem zbiory przewieziono do Winnicy, przekazując zresztą część nich do tworzonego tam muzeum gubernialnego.

W listopadzie 1920 r. muzeum zmieniło swój charakter. Bolszewicy nadali mu charakter placówki świeckiej. Dalsze jej losy nie będą nas interesowały. Warto tylko zauważyć, że za spadkobiercę omawianego muzeum uważa się istniejące obecnie Кам'янець-Подільський державний історичний музей-заповідник (<http://muzeum.in.ua/>).

ZBIORY

Charakterystyka zbiorów (wraz z danymi ilościowymi)

Cele muzeum były określone w projekcie opracowanym przez I. Sicinskiego opublikowanym w czasopiśmie „Подольские епархиальные ведомости” 22 I 18990 r. Określono tam między innymi strukturę placówki. W jego skład miały wchodzić: biblioteka prac historycznych potrzebnych dla badania dziejów Podola, napisanych po rosyjsku, polsku, łacinie i w innych językach; archiwum zawierającego rękopiśmienne dokumenty do dziejów Podola oraz archiwalia Komitetu; oddziału pamiątek materialnych podzielonych w następujący sposób: - pamiątki mowy i pisma czyli rękopiśmienne i dawno wydawane księgi cerkiewne rękopiśmienne; - pamiątki architektury cerkiewnej Podola w obrazach, fotografiach, grafikach, modelach i szkicach; - malowidła cerkiewne, obrazy o tematyce historycznej, portrety działaczy podolskich, fotografie świątyn podolskich; - przedmioty związane z kultem; - zabytki niecerkiewne, mające związek z dziejami Podola.

Obiekty do kolekcji zaczęły napływać od początku istnienia muzeum. Już w pierwszym roku uzyskało ono łącznie 413 różnorodnych przedmiotów. Wzrost zbiorów był ciągły. Według informacji J. Sicinskiego w początkach stycznia 1892 r. w skład kolekcji wchodziło więcej niż 1100 przedmiotów, w tym książki historyczne, ikony, obiekty liturgiczne, zabytki niecerkiewne, ponad 330 fotografii itd. Rozszerzał się także zakres posiadanych zabytków. Szybko w zbiorach pojawiły się obiekty archeologiczne z różnych epok, medale, numizmaty, mapy itp. Według danych za 1909 r. w muzeum znajdowały się łącznie 7684 przedmioty, w tym: 114 obiektów z epoki pierwotnej, 266 „dohistorycznych i historycznych” w tym elementy uzbrojenia, 138 krzyży, medalionów itp., 140 ikon, 687 antymens, 666 obrazów w tym portretów, 121 rękopisów, 998 starodruków, 39 dokumentów, 2968 monet i asygnacji, 81 orderów i żetonów, 1308 obiektów etnograficznych.

Poważne uszczerbki poniosły zbiory w wyniku I wojny światowej (ewakuacje, rekwizycje, kradzieże), jak i działań reorganizujących sieć muzealną Podola. Kwestia ta wykracza jednak poza zakres naszych studiów.

Obiekty szczególne (o szczególnym znaczeniu symbolicznym, ważne dla nauki lub sztuki, komentowane, słynne)

Nie stwierdzono

Strategia pozyskiwania zbiorów

W głównej mierze dary i przekazy

Darczyńcy/Fundatorzy/Sprzedawcy (imiona i nazwiska, charakterystyka przekazanych darów/sprzedanych eksponatów; data)

Lista darczyńców jest zbyt długa, aby ją w tym miejscu umieszczać.

Ekspedycje naukowe organizowane przez muzeum

Brak szczegółowych danych

Transfery zbiorów: data, okoliczności, zakres, ostateczna lokalizacja

1914 – ewakuacje do

WYSTAWY I DZIAŁALNOŚĆ POPULARYZATORSKA:

Wystawy stałe

Zob. rubryki „Dane/Adre” oraz ‘Szczegółowe dzieje instytucji’.

Wystawy czasowe

Brak szczegółowych danych

Katalogi zbiorów i wystaw oraz przewodniki

- Сіцінський Ю., *Музей Подольского церковного историко-археологического общества. Опись предметов старины.* Каменец-Подольский 1909 [zob. też: Труды Подольского церковного историко-археологического общества, Каменец-Подольск, т. XI, 1904, s. 1–105].

- Сіцінський Ю., *Музей Подольского церковного историко-археологического общества. Опись старопечатных книг.* Каменец-Подольск 1904 [zob. też: Труды Подольского церковного историко-археологического общества, Каменец-Подольск, т. X, 1904, s. 1–107].

Inne publikacje (wydawane przez instytucję)

Jako takie, muzeum nie wydawało swoich druków. Czyniły to instytucje prowadzące placówkę.

Współpraca instytucjonalna (muzea, uczelnie, towarzystwa, administracja itd.)

Współpraca z dumą miejską i gubernialną, gubernatorami podolskimi, prawosławną eparchią kamieniecką

Zasięg działalności (informacje o miejscu pochodzenia zwiedzających, komentatorów, autorów relacji itd.)

Eparchia kamieniecka oraz Podole jako takie

Zwiedzający (charakterystyka statystyczna, ważniejsze osobistości)

Brak szczegółowych danych

ŹRÓDŁA:

Bibliografia

- Баженов Л., *Alma Mater подільського краєзнавства. Місто Кам'янець–Подільський – осередок історичної регіоналістики XIX – початку XX століть*, Кам'янець–Подільський 2005.
- Баженова С. Е., *Витоки музеїв на Поділлі*, [w:] *Освіта, наука і культура на Поділлі. Збірник наукових праць*, т. 2, Кам'янець–Подільський 2002, s. 81–84.
- *Юхим Сіцінський в історії та культурі Поділля: Збірник наукових праць Всеукраїнської науково-практичної конференції*, Кам'янець-Подільський 2004.
- *Кам'янець–Подільський державний історичний музей-заповідник: перші 125 років*, Кам'янець–Подільський 2015.
- Кароєва Л. Р., *Юхим Сіцінський - засновник першого музею на Поділлі*, [w:] *Музеї України XIX – початку XX століть*. Київ 2005, s. 142–151,
- *Музей і Поділля: Тези доп. наукової конференції, присвяченої 100-річчю від дня заснування Кам'янець-Подільського державного історичного музею-заповідника*, редкол. Л. В. Баженов (відп. ред.), С. Е. Баженова та ін.], Кам'янець-Подільський 1990.
- *Отчёт Подольского епархиального историко-статистического комитета и учреждённого им церковно-исторического Древнехранилища за 1891 год*, ПЕВ, 1892, nr 12 (12 III), s. 258–276.
- *Отчёт Подольского епархиального историко-статистического комитета и учреждённого им церковно-исторического Древнехранилища за 1892 год*, ПЕВ. – 1893. – 20 марта (№ 12). – С.237-256.
- *Отчёт Подольского епархиального историко-статистического комитета и учреждённого им церковно-исторического Древнехранилища за 1893 год* // ПЕВ. – 1894. – 16 апр. (№ 16). – С.329-342.
- *Отчёт Подольского епархиального историко-статистического комитета и состоящих при нём Древнехранилища и Епархиальной библиотеки за 1894 год*, ПЕВ, 1895, nr 16 (22 IV), s. 254 – 268.
- *Отчёт Подольского епархиального историко-статистического комите-*

та и состоящих при нём Древнехранилища и Епархиальной библиотеки за 1895 год, ПЕВ, 1896, nr 19 – 20 (18 V), s. 394–405, 531.

- Отчёт Подольского епархиального историко-статистического комитета и состоящих при нём Древнехранилища и Епархиальной библиотеки за 1896 год // ПЕВ. – 1897. – № 24. – С.1-15.

- [Піскова Е. М.](#), *Давньосховище Подільського епархіального історико-статистичного комітету* [Електронний ресурс], [w:] *Енциклопедія історії України*, т. 2: Г-Д, редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України, Київ 2004 – доступ: http://www.history.org.ua/?termin=Davnoskhovyshche_komitetu

- *Поділля в житті, діяльності і творчості Юхима Січинського та Володимира Січинського: збірник матеріалів Міжнародної науково-краєзнавчої конференції, присвяченої 150-річчю від дня народження Ю. Січинського та 115-річчю від дня народження В. Січинського, Кам'янець-Подільський 2010.*

- „Подольские епархиальные ведомости” [= ПЕВ]

- Прокопчук В. С., *Микола Іванович Яворовський: учитель Ю.Й.Січинського по Кам'янець-Подільській семінарії, соратник по краєзнавчій науці*, [w:] *Матеріали IV Могилів-Подільської конференції*, Могилів-Подільський 2012, s. 102–111.

- Прокопчук В. С., Старенький І. О., *Пам'яткоохоронна діяльність подільського православного духовенства в ХІХ – на початку ХХ ст.: монографія*. Кам'янець–Подільський 2016.

- Січинський Ю., *Музей Подольского церковного историко-археологического общества. Описание предметов старины*. Каменец-Подольский 1909 zob. też: *Труды Подольского церковного историко-археологического общества*, Каменец-Подольск, т. XI, 1904, s. 1–105].

- Січинський Ю., *Музей Подольского церковного историко-археологического общества. Описание старопечатных книг*, Каменец-Подольск 1904 [zob. też: *Труды Подольского церковного*

историко-археологического общества, Каменец-Подольск, т. X, 1904, s. 1–107.

- Старенький І. О., Формування фондів Подільського єпархіального Давньосховища (за матеріалами «Подольских епархиальных ведомостей») і

«Трудов Подольского церковного историко-археологического общества»), [w:] Зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф., присвяченої 120-й річниці заснування Кам.-Поділ. держ. іст. музею-заповідника, Кам'янець-Подільський 2010, s.74–79.

- Старенький И. А., Памяткоохранительная деятельность Ефима Иосифовича

Сицинского в конце XIX – начале XX в., [w:] Праці Центру пам'яткознавства, т. 22, 2012, s. 55–73.

- Старенький І. О., Подільське єпархіальне Давньосховище: віхи розвитку (1890–1920 рр.), „Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка”, Історичні науки, т. IV: На пошану професора А. О. Копилова, 2011, s. 524–532.

- Устав Подольського єпархіального історико-статистичного комітету, давньосховища і єпархіальної бібліотеки, Кам'янець-Подільський 1895 [także w: ПЕВ, 1895, nr 1 (7 I), s. 1–6.

- Устав подольского Церковного историко-археологического общества, Каменец-Подольск 1903.

- Заседание Подольского епархиального историко-статистического комитета

и поступления в епархиальное Древнехранилище (август–октябрь 1890 года), ПЕВ, 1890, nr 47 (24 XI), s. 1072–1084.

Державний архів Хмельницької області, Ф. 832: Подільський губернський єпархіальний історико-статистичний комітет (1867-1903). Подільське церковне історико-археологічне товариство (1903-1913), оп. 1. (1867-1913 рр.), спр. 8. – Історико-статистичний опис церков Подільської губернії (1894-1895); Ф. Р. 3333: Сіцінський Євфимій Йосипович (1859-1937), оп. 1. (1859-1937 рр.), спр. 34: Рукопис Є.Й. Сіцінського про 40-річчя Кам'янецького історико-археологічного музею (28.08.1930); спр. 35: Машинописна виписка із «Записок Наукового товариства ім. Шевченка» в м. Львові І. Крип'якевича «50-річчя наукової роботи Єфимія Сіцінського» і виписка з газети «Діло» (Чехословаччина) 4 червня 1931 р. «50-річчя наукової праці Є. Сіцінського» (1931-13.04.1961) [non vidī, cyt. za: Старенький І. О., *Подільське єпархіальне Давньосховище: віхи розвитку (1890–1920 рр.)*, „Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка”, Історичні науки, т. IV: *На пошану професора А. О. Копилова*, 2011].

Zasoby ikonograficzne (opis, lokalizacja)

Brak danych

Ciekawe cytaty

Brak

UWAGI:

Brak

OPRACOWANIE:

Autor opracowania:

Dariusz Dąbrowski

Data sporządzenia karty:

--

Wyjazdy studyjne w celu wykonania karty, daty:

Warszawa, XI 2017 r.;

Kamieniec Podolski, VII 2019 r.

METADANE* (wypełnia redaktor portalu)

TYTUŁ (Miejscowość-nazwa instytucji)	
LOKALIZACJA GPS	
KLASYFIKACJE	
DATA UTWORZENIA	
AUTOR WPISU/REDAKTOR/KOREKTOR	
RELACJE	
TAGI	
SYGNATURA	
PRAWA	

